

FŰZ-NYÁR LIGETERDŐ HOLTÁG MENTÉN

A Natura 2000 hálózat egy egész Európára kiterjedő ökológiai hálózat, mely az Európai Unió természetvédelmi politikájának alapját képező két irányelv, a madárvédelmi irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv alapján jött létre 1992-ben. E két irányelv útmutatása szerint határolták le a tagállamok a Natura 2000 hálózatot alkotó különleges madárvédelmi területeket és a különleges természetmegőrzési területeket, amelyek a természetes élőhelytípusok és a vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítják a biológiai sokféleség megővését.

SÁRGAHASÚ UNKA

Hazánk európai uniós csatlakozásának előfeltétele volt az élőhelyvédelmi és a madárvédelmi irányelv átültetése a hazai jogrendbe és ennek alapján a magyarországi Natura 2000 hálózat felállítása. Hazánk csatlakozásával a hálózat kiegészült a pannon biogeográfiai régióval, amely legnagyobb részt Magyarországon terül el, és amelyben számos olyan faj és élőhelytípus található, amely az uniós területén máshol nem fordul elő. A csak hazánk területén előforduló élőhelytípusok és fajok, ún. pannonikumok esetében különösen nagy a felelősségünk abban, hogy a kijelölt területek megfelelőek legyenek, hiszen fennmaradásuk az unión belül elsősorban hazánkon múlik.

A Natura 2000-területek kijelölésének legfőbb célja az irányelvekben felsorolt fajok és élőhelytípusok legfontosabb előfordulási területeinek védelme. Ezek a fajok és élőhelytípusok európai jelentőséggel bírnak, mert veszélyeztetettek, sebezhetőek, ritkák, endemikusak (bennszülöttek, azaz a világon máshol nem fordulnak elő) vagy kiemelkedő példái a kilenc európai biogeográfiai régió közül egy vagy több régió jellemző fajainak és élőhelytípusainak.

SZARVAS BANGÓ

A különleges természetmegőrzési területek közé azok a területek tartoznak, melyeken egy adott biogeográfiai régióon belül jellemző vagy valamilyen okból veszélyeztetett természetes élőhelytípusok találhatóak, illetve amelyek európai szinten jelentős természeti értéket képviselő állat- és növényfajok élőhelyei. A különleges madárvédelmi területek azok a régiók, amelyek természetvédelmi szempontból európai szinten jelentős, a tagállam területén rendszeresen költő vagy vonuló madárfajok nagy állományainak adnak otthont.

Magyarországon összesen 46 közösségi jelentőségű élőhelytípus, 36 növényfaj, 91 madárfaj és 105 egyéb állatfaj található, a Natura 2000-területek ezek megőrzését szolgálják.

NAGY SZARVASBOGÁR

A területek kijelölésénél kizárólag szakmai szempontok vehetők figyelembe, gazdasági-társadalmi megfontolások nem játszhatnak szerepet. A területeknek minden, hazánkban előforduló élőhelytípus és faj esetében az országos állomány elegendően nagy hányadát le kell fednie, hogy biztosítsák a kedvező természetvédelmi helyzet fennmaradását az uniós és a biogeográfiai régió szintjén egyaránt.

Magyarországon a Natura 2000-területek mintegy 1,95 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21,39%-a. Ez összesen 479 különleges természetmegőrzési területet és 56 különleges madárvédelmi területet jelent. A Natura 2000-területek e két nagy csoportja átfedhet egymással, hazánkban a két típus átfedése csaknem 42%. Magyarország egyedülálló természeti adottságokkal rendelkezik, és a legtöbb nyugat-európai országnál még jobb a természeti értékek megőrzöttsége, így a hazai Natura 2000-területek aránya valamivel az európai uniós átlag (a szárazföldi területek mintegy 18%-a) fölött van.

RÉTISAS

Az egyes Natura 2000-területek kezelésének megalapozása érdekében minden területre Natura 2000-fenntartási tervek készülnek. Magyarországon a nemzeti park-igazgatóságok készítik el ezeket a terveket a területhasználók, kezelők és hatóságok széles körével egyeztetve. A Natura 2000 hálózattal kapcsolatban a tagállamoknak monitorozási és kutatási feladatai is vannak. A közösségi jelentőségű fajok és természetes élőhelyek védelmi helyzetének nyomon követése céljából azok állományát, hazai elterjedését és természetvédelmi állapotát rendszeresen ellenőrizni kell. Erre a célra külön mintavételi módszerek kerültek kidolgozásra, és monitoringprogramok létesültek, melyek működését a nemzeti park-igazgatóságok és az azokat felügyelő minisztérium koordinálja.

NAGY TŰZLEPKE

Összefoglalva elmondható, hogy a Natura 2000 program a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének keresztül Európa mint ökoszisztéma működésének megőrzését, egységének fennmaradását szem előtt tartva hozott létre egy speciális védelmi- és eszközrendszer, melynek elemei a jog, a gazdaság és a közigazgatás területén is megjelennek. Legkézzelfoghatóbb eredménye a sajátos védelmi szabályok alatt álló területek hálózata.

A Natura 2000 elvei szerint az ember a természet része, s kölcsönös egymásrautaltságunkról nem szabad elfeledkeznünk.

Natura 2000 Európa ökológiai hálózata

a Duna egyik különleges haltani értéke, a dunai ingola. Túlélése szempontjából a tiszta vízű és homokos partokkal tarkított folyószakaszok megőrzése a kulcs. A Duna-Dráva Nemzeti Park két emblematikus állatfaja az idős erdőkhöz és a vizes élőhelyekhez egyszerre kötődő fekete gólya és a rétisas. Hazánkban egyedül a Dráva kavicszátonyain költ a kis csér. Igazgatóságunk olyan közösségi jelentőségű állatfajokkal is büszkélkedhet, amelyek sehol máshol nem élnek a világon. Csak a Szársomlyó déli oldalának sziklagyepén él egy különleges lepke, a villányi télibagoly. Egyedül a Mecsek barlangjaiban és föld alatti karsztos járataiban honos a magyar vakcsiga. A Nyugat-Mecsek barlangjai számos közösségi jelentőségű denevérfajnak is otthont nyújtanak. Hazánk leggyorsabb röptű denevérfaja, a hosszúsárnyú denevér is előfordul itt, de legnagyobb és a Dunántúlon egyetlen kölykező kolóniája a Szársomlyó mesterséges bányavágataiban rejtőzik.

Már egy ilyen szűk ízelítéskből is kiderül, hogy milyen változatosak, és mennyi természeti értéket rejtjenek a Dél-Dunántúl Natura 2000-területei. Ezek megőrzése mindannyiunk közös feladata és felelőssége, nemcsak az Európai Uniónak tett vállalásaink, de elsősorban saját magunk és az elkövetkező generációk életminőségének megőrzése miatt.

RÉTISAS

Állatfajok

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén mintegy 79 madárfaj és 70 egyéb olyan állatfaj fordul elő, melyeknek megőrzése a Natura 2000 hálózat kiemelt feladata. Közösségi jelentőségű fajok a puhatestűek, a szita-kötők, az egyenesszárnyúak, a lepkék, a bogarak, a halak, a kétéltűek, a hullók, a madarak és az emlősök között is találhatók. Ilyenek például az erdei életközösségek fontos tagjai, a korhadó fával táplálkozó havasi cincér, a gyászincér, a nagy szarvasbogár, a nagy hősincér vagy a skarlátbogár. Ugyancsak az idős, odvasodó vagy kiszáradt fák jelentik a bűvőhelyét számos közösségi jelentőségű erdőlakó denevérfajunknak, amilyen például a nyugati pisze denevér vagy a szőröskarú koraidenevér. Az odúlakó madarak, mint például a fekete harkály vagy a fekete harkály odúját előszeretettel elfoglaló kék galamb, szintén az idős, elhalt fát is tartalmazó erdőket kedvelik. Az erdős területeken létrejövő kisebb, akár időszakos vizekben a sárgahasú unka ebihalai növekednek. Míg a sárgahasú unka a magasabb, középhegységi területeken él, a vöröshasú unka inkább az alacsonyabban fekvő alföldi, dombsági sekély vizek lakója. Közösségi jelentőségű lepkefajaink közül a nagy tűzlepke és a vérfű-hangyaboglárka egyaránt a nedves gyepekhez kötődő fajok. Szintén közösségi jelentőségű a Dráva és

FEKETE GÓLYA

a Zselicben megtalálható dombvidéki és alacsony hegyvidéki gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök. Az illír jelleget a következő fajok jelzik: ezüst hárs, virágos kőris, a szúrós és a lónyelvű csodabogyó, nemes májvirág, az illatos és a kisvirágú hunyor. Szintén a délies elhelyezkedés és az azzal összefüggő, különleges fajkészlet miatt értékesek a molyhos tölgyes bokorerdők, melyekben előfordul többek között a jerikói lonc, a majomkosbor vagy a szarvas bangó. A folyó menti területek értékei a fűz- és nyárligetek, a tölgy-kőris-szil ligeterdők, valamint a kisebb kiterjedésű ártéri pionír magaskórósok, a zátonyok bokorfüzesei. Az oldalágak előbb lassú folyású, idővel lefűződő és feltöltődő állóvizeire pedig olyan élőhelyek jellemzőek, mint az úszó- és nagyhínárosok, valamint a sekély-kiszáradó iszapos partokon a törpekákás iszapnövényzet. A gyepi élőhelytípusok közül fontosak a folyó- és patak völgyek talpának ártéri mocsárrétjei és ecsetpázsitos kaszálórétjei, a heglábakra jellemző száraz, cserjésedő gyepek, az alföldi területek löszszieppjei és homoki sztyepprétjei. A közösségi jelentőségű növényfajok közül néhány esetében kiemelkedő szerepe van a dél-dunántúli Natura 2000 területeknek. Ilyen például a Kelet-Mecsek ikonikus faja, a bánáti bazsarózsa. A vízfelszín közelében alámerülten úszó hínárnövény, az aldrovanda jelenleg egyetlen biztos hazai populációjának a Baláta-tóban élő állomány tekinthető.

SZÚRÓS CSODABOYÓ

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén található Natura 2000-területeken 36 közösségi jelentőségű élőhelytípus, 13 közösségi jelentőségű növényfaj és mintegy 150 közösségi jelentőségű állatfaj fordul elő. Ezek megóvása érdekében 49 különleges természetmegőrzési terület és 8 különleges madárvédelmi terület került kijelölésre, melyek kiterjedése 20 hektár és 33 000 hektár között változik. Natura 2000-területeink némelyike nagy kiterjedésű sík- vagy dombvidéki erdőt foglal magába (pl. a Mecsek, a Szentai-erdő vagy a Lengyel-hőgyészai erdők), mások inkább a gyepek megőrzése érdekében jöttek létre (pl. a Paksi Ürgemező vagy a Közép-mezőföldi löszvölgyek), de vannak olyan területek is (mint pl. a Darányi – más néven Barcsi – borókás és a Boronka-melléke), ahol mozaikosan megtalálhatók az erdei, a gyepes és a vizes élőhelyek is. A Natura 2000 hálózathoz tartozik a Duna és a Dráva is az őket kísérő ártéri erdőkkel, mellékág- és holtágrendszerekkel együtt.

Növénytársulások és növényfajok

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területén meghatározó természeti adottság a szubmediterrán hatás érvényesülése. Kiemelkedő jelentőségűek ezért az élőhelyvédelmi irányelvben is szereplő illír élőhelytípusok, melyek jellegzetes képviselői az elsősorban a Mecseken és

BÁNÁTI BAZSARÓZSA

Szöveg: Dévényi Borbála, közreműködött: Gáborik Ákos és Márkus András

Fotók: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság fotóarchívuma

Felelős kiadó: Závoczky Szabolcs igazgató

DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

7625 Pécs, Tettye tér 9.

Tel.: +36 (72) 517-200

www.ddnp.hu

E-mail: dunadrava@ddnp.hu

Nyomdai előkészítés és nyomtatás: Redboxcom Kft.
Pécs, 2021.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE